11/03/2019

Εισαγωγή στη Μεγάλη Τεσσαρακοστή

/ Ορθόδοξες Προβολές

Σὲ ἀντίθεση μὲ αὐτὸ ποὺ πολλοὶ νομίζουν ἢ αἰσθάνονται, ἡ Σαρακοστὴ τοῦ Πάσχα εἶναι περίοδος χαρᾶς. Εἶναι ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ποὺ μᾶς δίνεται ἡ δυνατότητα νὰ ἀποτινάξουμε κάθε τί ἄσχημο καὶ θανατηφόρο ἀπὸ μέσα μας γιὰ νὰ βροῦμε πάλι τὴ δύναμη νὰ ζήσουμε, νὰ βιώσουμε σὲ ὅλο τὸ βάθος του τὸ μυστήριο στὸ ὁποῖο εἴμαστε καλεσμένοι. Ἂν δὲν κατανοήσουμε αὐτὴ τὴν ποιότητα τῆς χαρᾶς στὴ νηστεία, θὰ τὴ μετατρέψουμε σὲ μιὰ καρικατούρα, σὲ μιὰ περίοδο κατὰ τὴν ὁποία στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ θὰ κάνουμε τὴ ζωὴ μας μίζερη.

Μπορεῖ, πράγματι, αὐτὴ ἡ ἰδέα τῆς χαρᾶς ποὺ πλέκεται μὲ τὴν ἐπίπονη προσπάθεια καὶ τὸν ἀσκητικὸ ἀγώνα νὰ φαίνεται περίεργη, ὅμως ἀγκαλιάζει μὲ καθολικὸ τρόπο τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι κατάκτηση. Δὲν χαρίζεται ἁπλὰ σὲ ἐκείνους ποὺ ἀδιάφορα καὶ τεμπέλικα τὴν περιμένουν νὰ ἔρθει. Γιὰ ὅσους τὴν ἀναμένουν μὲ τέτοιο πνεῦμα, θὰ ἔρθει, ἀλλὰ στὸ μέσον της νύχτας, σὰν τὴν Ἡμέρα τῆς Κρίσης. Σὰν τὸν κλέφτη ποὺ τρυπώνει ὅταν δὲν τὸν περιμένεις, σὰν τὸ Νυμφίο ποὺ φθάνει ἐνῶ οἱ μωρὲς παρθένες κοιμοῦνται. Δὲν εἶναι ὅμως

αὐτὸς ὁ τρόπος ποὺ θὰ πρέπει νὰ προσμένουμε τὴν Κρίση καὶ τὴ Βασιλεία.

Χρειάζεται νὰ ἀλλάξουμε τὴ νοοτροπία μας σὲ μιὰ νέα κατανόηση ποὺ θὰ μᾶς ἐπιτρέψει νὰ ξαναβροῦμε μέσα μας αὐτὸ ἀπὸ τὸ ὁποῖο περιέργως ἔχουμε ἀποξενωθεῖ: τὴ χαρὰ τῆς προσμονῆς τῆς Ἡμέρας τοῦ Κυρίου –κι ἂς ξέρουμε ὅτι αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ Ἡμέρα τῆς Κρίσεως. Ἴσως μᾶς ξενίζει τὸ γεγονὸς ὅτι στὴν Ἐκκλησία κηρύττουμε ὡς Εὐαγγέλιο – δηλαδὴ “καλὸ ἄγγελμα” – αὐτὸ τῆς Κρίσεως· κι ὅμως ἀναφωνοῦμε: “Ἔρχου Κύριε, ταχύ”, γιατί ἡ Ἡμέρα τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι φόβος ἀλλὰ ἐλπίδα.

Ὅσο ἀδυνατοῦμε νὰ ἀρθρώσουμε αὐτὰ τὰ λόγια, κάτι σημαντικὸ διαφεύγει ἀπὸ τὴ χριστιανική μας συνείδηση. Παραμένουμε, ὅ,τι κι ἂν προφασιστοῦμε, παγανιστὲς ἐνδεδυμένοι ροῦχα εὖ-ἀγγελιαφόρων. Συνεχίζουμε νὰ εἴμαστε ἄνθρωποι ἀπὸ τὶς καρδιὲς τῶν ὁποίων λείπει ὁ Θεός. Ἄνθρωποι γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ ἐρχομὸς Του εἶναι σκοτάδι καὶ φόβος καὶ ἡ κρίση Του δὲν εἶναι λύτρωση ἀλλὰ καταδίκη. Τὸ ἀντάμωμά μας μὲ τὸν Κύριο φαντάζει σὰν ἕνα τρομερὸ γεγονὸς κι ὄχι σὰν αὐτὸ ποὺ λαχταροῦμε καὶ αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖο ζοῦμε. Ἂν δὲν τὸ συνειδητοποιήσουμε, ἡ περίοδος τῆς νηστείας δὲν θὰ γίνει ποτὲ γιὰ μᾶς χαρά, ἀφοῦ εἶναι μιὰ περίοδος ποὺ ἐνσωματώνει ταυτόχρονα κρίση καὶ εὐθύνη: χρειάζεται νὰ προηγηθεῖ αὐτοκριτικὴ γιὰ νὰ ὑποδεχτοῦμε τὴν Ἡμέρα τοῦ Κυρίου, τὴν Ἀνάσταση, μὲ ἀνοιχτὴ καρδιὰ καὶ πίστη, σὰν γιορτή.

Ἡ κρίση δὲν μᾶς ἐπιβάλλεται ἔξωθεν. Ναί, πράγματι θὰ ἔρθει ἡ μέρα ποὺ θὰ σταθοῦμε μπροστὰ στὸν Θεὸ καὶ θὰ κριθοῦμε· ἀλλά, πρὸς τὸ παρόν, ἐφόσον τὸ προσκύνημα συνεχίζεται, ὅσο τὸ τέλος ἐκκρεμεῖ καὶ ὁ δρόμος ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ στὴν ὁμοίωση τοῦ Χριστοῦ ἁπλώνεται μπροστὰ μας ἀδιάβατος, κρινόμαστε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μας. Ἂς θυμηθοῦμε τὰ λόγια τοῦ Κυρίου “ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ’ αὐτοῦ” (Ματθ. 5.25).

Ὁρισμένοι Πατέρες βλέπουν στὸ πρόσωπο τοῦ “ἀντιδίκου” ὄχι τὸν διάβολο (μὲ τὸν ὁποῖο κανεὶς οὔτε εἰρηνεύει οὔτε συνδιαλέγεται), ἀλλὰ τὴ συνείδηση ποὺ σ’ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς γρηγορεῖ στὸ πλευρό μας καὶ οὐδέποτε ἡσυχάζει. Μὲ τὴ συνείδησή μας διαλεγόμαστε συνεχῶς, μᾶς ἀμφισβητεῖ κάθε στιγμὴ καὶ ὀφείλουμε νὰ συμφιλιωνόμαστε μαζί της. Ἀλλιῶς θὰ φτάσει κάποτε ἡ στιγμὴ τῆς Κρίσης καὶ τότε ὁ “ἀντίδικος” θὰ μεταμορφωθεῖ σὲ κατήγορο. Ἐνόσῳ, λοιπόν, ἀκόμα πορευόμαστε ἡ κρίση λαμβάνει χώρα διαρκῶς μέσα μας σὰν ἕνας διάλογος μὲ τὶς σκέψεις καὶ τὰ αἰσθήματα καὶ τὶς πράξεις μας· ὅλα αὐτὰ ποὺ τίθενται ἐνώπιόν μας νὰ κρίνουμε καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα κρινόμαστε.

Συχνὰ πορευόμαστε μέσα στὸ σκοτάδι, ἀφοῦ σκοτισμένα εἶναι καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιὰ καὶ τὰ μάτια μας. Μόνο ἐὰν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος φωτίσει τὴ ζωὴ μας ὑπάρχει

δυνατότητα ν’ ἀρχίσουμε νὰ διακρίνουμε μέσα μας τὸ σωστὸ καὶ τὸ λάθος. Σ’ ἕνα ἀξιοσημείωτο κείμενό του ὁ Ἰωάννης τῆς Κροστάνδης γράφει ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἀποκαλύπτει τὴν ἀσχήμια τῆς ψυχῆς μας παρὰ μόνο ἐὰν δεῖ μέσα μας ἀρκετὴ πίστη καὶ ἐλπίδα ἱκανὴ ὥστε νὰ μὴν καταρρεύσουμε στὸ ἀντίκρισμα τῶν ἁμαρτιῶν μας.

Μὲ ἄλλα λόγια, ὅποτε εἴμαστε σὲ θέση ν’ ἀναγνωρίσουμε τὴ σκοτεινὴ πλευρὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας, τότε ἀρχίζουμε νὰ κάνουμε κάποια βήματα αὐτογνωσίας κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς κρίσης τοῦ Θεοῦ, ποὺ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸν φωτισμὸ τῆς Θείας δικαιοσύνης. Δύο τινὰ συμβαίνουν τότε: ἀφενὸς μᾶς ξενίζει ἡ ἀσχήμια ποὺ φανερώνεται μπροστά μας, ἀφετέρου αἰσθανόμαστε χαρὰ γιατί ἀναγνωρίζουμε τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ Θεοῦ. Μᾶς ἐμπιστεύεται μιὰ νέα γνώση τοῦ ἑαυτοῦ μας, ποὺ ἄλλοτε δὲν τὴν ἐπέτρεπε γιατί δὲν εἴχαμε τὴ δύναμη νὰ ἀποδεχτοῦμε τὴν ἀλήθεια. Κι ἔτσι, ἡ κρίση μετατρέπεται σὲ χαρὰ γιατί ἡ ἀποκάλυψη τῶν ἀστοχιῶν μας συνοδεύεται ἀπὸ τὴ γνώση ὅτι ὁ Θεὸς εἶδε μέσα μας πίστη καὶ ἐλπίδα καὶ καρτερία ποὺ θὰ μᾶς ἐπιτρέψουν ὄχι μόνο νὰ δοῦμε πιὸ καθαρὰ ἀλλὰ καὶ νὰ ἐνεργήσουμε.

Ὅλα αὐτὰ εἶναι σημαντικὰ ἐὰν θέλουμε νὰ κατανοήσουμε γιατί ἡ νηστεία καὶ ἡ χαρὰ πᾶνε μαζί. Ἀλλιῶς, ἡ διαρκής, ἐπίμονη προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ νὰ μᾶς φέρει σὲ ἐπίγνωση, μπορεῖ νὰ μᾶς βαρύνει ἀντὶ νὰ μᾶς χαροποιεῖ, ὥστε δὲν θὰ εἴμαστε πιὰ σὲ θέση νὰ φτάσουμε στὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ μὲ χαρά, γιατί θὰ φανταζόμαστε ὅτι ἡ Ἀνάσταση δὲν μᾶς ἀφορᾶ.

Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία εἰσάγει τοὺς πιστοὺς στὴ Σαρακοστὴ μὲ μία σειρὰ προκαταρκτικῶν ἑβδομάδων κατὰ τὶς ὁποῖες τὸ Εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα μᾶς ὁδηγεῖ βῆμα πρὸς βῆμα ἀπὸ τὸ σκοτάδι πρὸς τὸ φῶς τῆς κρίσεως.

Τὸ πρῶτο, δραματικὸ στάδιο συνίσταται στὸ γεγονὸς ὅτι εἴμαστε τυφλοί, κι ὅμως ἀνίδεοι γιὰ τὴν τυφλότητά μας. Ἐνῶ βρισκόμαστε στὸ σκοτάδι δὲν συνειδητοποιοῦμε ὅτι τὸ σκοτάδι εἶναι γύρω καὶ μέσα μας. Τὸ Εὐαγγέλιο ποὺ μᾶς μιλᾶ σχετικὰ εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ Βαρτίμαιου, τοῦ τυφλοῦ ἐπαίτη στὴν πύλη τῆς Ἰεριχοῦ, ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ ἢ ἔχασε τὸ φῶς του ἢ ἦταν ἐκ γενετῆς τυφλός, ἀλλὰ σὲ κάθε περίπτωση ζοῦσε στὸ ἀπόλυτο σκοτάδι. Δὲν ὑπῆρχε ζωή, οὔτε φῶς, οὔτε χαρὰ γι’ αὐτόν. Πιθανὸν νὰ εἶχε συμφιλιωθεῖ μὲ τὴ δυστυχία του.

Συνέχιζε νὰ ἐπιβιώνει μέρα μὲ τὴ μέρα, χάρη στὴν ψυχρή, ἀδιάφορη ἐλεημοσύνη τῶν περαστικῶν. Ἀλλὰ ἕνα πράγμα ἔκανε τὴ δυστυχία του τραγική: Ζοῦσε τὸν καιρὸ τοῦ Ἰησοῦ. Πρέπει νὰ ἄκουσε πολλὲς φορὲς νὰ μιλοῦν γι’ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ, ποὺ γιάτρευε ἀνθρώπους καὶ ἀνακαίνιζε τὰ πράγματα, ποὺ ἔδινε φῶς σὲ τυφλοὺς καὶ θεράπευσε τὸν ἐκ γενετῆς τυφλό. Αὐτὴ ἡ δυνατότητα τῆς σωτηρίας, ἡ λαχτάρα τῆς ἀνέλπιστης γιατρειᾶς, ἔκανε τὸ σκοτάδι του ἀκόμα πιὸ πυκνό. Θὰ

ἦταν ἀπίθανο ὁ Θεὸς νὰ βρεθεῖ στὸ δρόμο του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸν ἴδιο δὲν θὰ ἦταν ποτὲ δυνατὸ νὰ καταφέρει νὰ συναντήσει αὐτὸν τὸν ἀκούραστο κήρυκα καὶ ἰατρὸ ποὺ ἀδιάκοπα περιόδευε. Πῶς θὰ μποροῦσε ἕνας τυφλὸς ἄνθρωπος ν' ἀκολουθήσει ἕναν περιοδεύοντα; Συνειδητοποίησε τὸ μέγεθος τῆς τυφλότητάς του μπροστὰ στὴ δυνατότητα ποὺ ὑπῆρχε νὰ ἀναβλέψει. Ἡ ἀπελπισία του μεγάλωσε ἀφότου γεννήθηκε μέσα του ἡ ἐλπίδα. Κι ἔτσι, ὅταν ἄκουσε τὸν Χριστὸ νὰ πλησιάζει ἱκέτευσε γιὰ τὴν θεραπεία του ἀπὸ τὰ βάθη αὐτῆς τῆς ἀπελπισίας καὶ τῆς φλογερῆς ἐπιθυμίας του νὰ σωθεῖ.

Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο βῆμα ποὺ συχνά μᾶς φαίνεται τόσο δύσκολο: νὰ ἔρθουμε πρόσωπο μὲ πρόσωπο μὲ τὴν πραγματική μας κατάσταση, κι ὄχι νὰ παρηγοροῦμε τὸν ἑαυτό μας ὅτι διάγουμε ἕνα εἶδος ζωῆς ποὺ εἶναι ἱκανὸ ν' ἀντικαταστήσει τὴ θεία ζωή. Ὀφείλουμε νὰ παραδεχτοῦμε ὅτι σὲ ἀναφορὰ μὲ τὸ φῶς τοῦ Θεοῦ βρισκόμαστε στὸ σκοτάδι. Καὶ νὰ σκεφτοῦμε ὅτι χωρὶς φῶς εἴμαστε χαμένοι, γιατί τὸ σκοτάδι στὸ ὁποῖο ἔχουμε ἀφεθεῖ εἶναι ὁ θάνατος, ἡ ἀπουσία τοῦ Θεοῦ.

Δὲν πρόκειται νὰ ἀλλάξουμε στάση ἂν δὲν καταλάβουμε ὅτι ἡ κατάστασή μας εἶναι ἀπελπιστικὴ· ὅτι πρόκειται γιὰ ἕνα ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου, τὸ μόνο ποὺ ἔχει νόημα. Τότε θὰ ἀπευθυνθοῦμε στὸ Θεό, ἐλπίζοντας ὅτι ἐκεῖνος θὰ ἐνεργήσει. Μόνο αὐτὴ ἡ θανάσιμη ἀγωνία μπορεῖ νὰ μᾶς ἀφυπνίσει, σὰν τοῦ Βαρτίμαιου, ποὺ κανεὶς δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ σταματήσει τὶς κραυγές του γιὰ βοήθεια ὅταν κατάλαβε ὅτι ἦρθε ἡ ἀποφασιστικὴ στιγμή. Περνοῦσε ὁ Χριστός. Τὴν ἑπόμενη στιγμὴ θὰ εἶχε προσπεράσει καὶ τὸ σκοτάδι του θὰ γινόταν μόνιμο, ἀθεράπευτο.

Ἕνας ἄλλος λόγος ποὺ μᾶς κρατάει συνήθως σὲ ἀδράνεια εἶναι ὁ φόβος μας γιὰ τὴ γνώμη τῶν ἀνθρώπων. Ὅσο πιστεύουμε πὼς πρέπει νὰ συντηροῦμε μία συγκεκριμένη εἰκόνα τοῦ ἑαυτοῦ μας πρὸς τὰ ἔξω εἶναι φοβερὰ δύσκολο νὰ ἀλλάξουμε, κι αὐτὸ μᾶς φανερώνει ἡ παραβολὴ τοῦ Ζακχαίου, ποὺ ἀκολουθεῖ. Τὸ πρόβλημα τοῦ Ζακχαίου ἦταν τὸ ἑξῆς: Ἤθελε ἀπεγνωσμένα νὰ δεῖ τὸν Χριστό. Θὰ ἔπαιρνε τὸ ρίσκο νὰ ἐξευτελίσει τὸν ἑαυτό του; Τὸ νὰ φθάσει κανεὶς νὰ γίνει γελοῖος διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν ἀπόρριψη ποὺ συνήθως βιώνουμε καὶ καταφέρνουμε νὰ ἀντιμετωπίσουμε χρησιμοποιώντας ὡς προκάλυμμα τὴν ὑπερηφάνειά μας. Ἡ γελοιοποίηση ξεπερνᾶ τὸ κουράγιο τῶν περισσοτέρων ἀπό μᾶς.

Μπορεῖτε νὰ φανταστεῖτε ἕναν τραπεζικὸ διευθυντὴ μιᾶς μικρῆς πόλης νὰ σκαρφαλώνει σ' ἕνα δέντρο ἐνώπιον τοῦ πλήθους καὶ νὰ δέχεται τὶς κοροϊδίες καὶ τὰ ἐπιφωνήματα τῶν μικρῶν παιδιῶν, χάριν μιᾶς συνάντησης μὲ τὸν Χριστό; Αὐτὴ ἦταν ἡ θέση τοῦ Ζακχαίου, τοῦ ἰσχυροῦ καὶ πλούσιου ἄνδρα. Ἀλλὰ γιὰ ἐκεῖνον ἡ συνάντηση μὲ τὸν Χριστὸ εἶχε τόση σημασία –ἦταν ἕνα ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου- ποὺ βρῆκε τὴν ἑτοιμότητα νὰ ἀγνοήσει τὴν γελοιότητα καὶ τὴν ταπείνωση, προσηλωμένος στὴν ἐπιθυμία του. Καὶ εἶδε τὸν Χριστό.

Ὑπάρχουν δύο τρόποι γιὰ νὰ πάψουμε νὰ ἐξαρτώμαστε ἀπὸ τὴν κρίση τῶν ἀνθρώπων. Εἴτε θὰ πράξουμε ὅπως ὁ Ζακχαῖος, ἀποδεχόμενοι τὴν ταπείνωση ὡς οὐσιῶδες μέρος τῆς σωτηρίας μας, εἴτε θὰ ἐπιτρέψουμε στὴν καρδιά μας νὰ σκληρύνει καὶ μὲ τὴν ὑπερηφάνειά μας θὰ ἀκυρώσουμε τὴν κρίση τῶν ἄλλων. Δὲν ἔχουμε ἄλλη ἐπιλογή. Ὑπάρχει μόνο ἡ αὐθόρμητη ταλάντευση καὶ ἡ ἀδυναμία ποὺ ὅλοι βιώνουμε πρὶν ἀποφασίσουμε ἀνάμεσα στὸ σωστὸ καὶ τὸ λάθος, γιατί κάθε φορὰ ποὺ κλείνουμε πρὸς τὸ λάθος φοβόμαστε τὴν κρίση τοῦ Θεοῦ καὶ ὅποτε ἀναζητοῦμε τὸ σωστὸ βρισκόμαστε ἀντιμέτωποι μὲ τὴν κρίση τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ὑπερηφάνεια ἢ ἡ ταπείνωση εἶναι οἱ μόνοι δρόμοι ποὺ θὰ μᾶς ἐλευθερώσουν ἀπὸ τὸ δίλημμα.

Ἡ ἑπόμενη παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς πρώτης, αἰχμηρῆς κρίσης ποὺ εἶναι συνάμα ἀνθρώπινη καὶ θεϊκή. Ἐὰν ἀναρωτηθοῦμε πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ Φαρισαῖος νὰ εἶναι τόσο ὑψιπετὴς παρὰ τὶς ὑψηλές του γνώσεις γιὰ τὸν Θεὸ καὶ ὁ Τελώνης τόσο ταπεινὸς παρὰ τὴν ἁπλότητά του, νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἀπαντήσουμε ὡς ἑξῆς: οἱ ἀναφορὲς τοῦ Φαρισαίου βρίσκονται στὸ γράμμα τοῦ νόμου. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι εὔκολο νὰ αἰσθάνεται ὅτι δικαιώνεται μὲ νομικὸ τρόπο, μὲ βάση τὸ νόμο καὶ τὸ γράμμα τοῦ νόμου. Μπορεῖ πάντοτε νὰ πληροῖ τοὺς κανόνες καὶ νὰ αἰσθάνεται ἀνεπίληπτος.

Ἀλλὰ οἱ ἀναφορὲς τοῦ Τελώνη διαφέρουν. Δὲν ἦταν νομοταγής. Ὅ,τι γνώριζε ἀπὸ τὸ νόμο συνοψίζονταν στὰ ἑξῆς: συγκεκριμένα χωρία τοῦ νόμου ἔθεταν τὶς πράξεις καὶ τὴ ζωή του στὴν κρίση τοῦ Θεοῦ· κι ἄλλα πάλι χωρία τὰ χρησιμοποιοῦσε ὁ ἴδιος γιὰ νὰ διεκδικήσει ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους αὐτὸ ποὺ ζητοῦσε. Ὁ νόμος ἦταν ἕνα δυνατό, βάναυσο καὶ σκληρὸ ἐργαλεῖο ἄλλοτε στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ, κι ἄλλοτε στὰ δικά του. Καὶ καθὼς ἦταν γνώστης τῆς ζωῆς, ἤξερε καλὰ ὅτι ἡ μόνη σωτηρία ἀπὸ τὸ νόμο ἦταν ἡ ἀνθρώπινη εὐσπλαχνία καὶ ἡ ἀνθρώπινη συμπόνια.

Μόνο ἡ ἀνθρώπινη σχέση ἦταν δυνατὸ νὰ σώσει τὸν χρεωμένο ἀπὸ τὴ φυλακὴ καὶ τὸν αἰσχροκερδῆ ἀπὸ τὴν κρίση τοῦ δικαστῆ. Ἔτσι οἱ ἀναφορὲς του βρίσκονταν σὲ σύγκρουση ἀνάμεσα σὲ δύο πράγματα: Ἀπὸ τὴ μιὰ ἦταν ὁ νόμος, ἀδυσώπητος καὶ

ἀμείλικτος, ποὺ ὁ ἴδιος ποτὲ δὲν ἔβρισκε τὴ δύναμη νὰ ὑπακούσει, ἀλλὰ ποὺ ἦταν σὲ θέση νὰ χρησιμοποιεῖ μὲ ὠμότητα ἀπέναντι σὲ ἄλλους. Καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ ἀνθρώπινη σχέση, ποὺ ἦταν ἱκανὴ νὰ ἐξομαλύνει καὶ νὰ θεραπεύσει τὰ πάντα. Οἱ ἀναφορὲς τοῦ Τελώνη ἦταν οἱ συνάνθρωποί του, οἱ γείτονές του, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἀόρατου γείτονα, τοῦ Θεοῦ.

Γι’ αὐτὸ βρῆκε τὴ δύναμη καὶ στάθηκε στὸ κατώφλι τοῦ ναοῦ καὶ ἔτυπτε τὸ στῆθος του, μὲ ἀπελπισία: Σὲ πεῖσμα κάθε λογικῆς, γνώριζε πὼς στὸν κόσμο τῶν σκληρῶν καὶ ἀμείλικτων ἀνθρώπων ὑπάρχουν στιγμὲς ποὺ ὅλα εἶναι δυνατά, γιατί ὁ ἄνθρωπος δὲν παύει νὰ εἶναι ἄνθρωπος ἀκόμα καὶ μέσα στὴ σκληρότητά του. Τὸ ἴδιο πίστευε καὶ γιὰ τὸν Θεό. Ὁ νόμος τὸν καταδίκαζε ἀλλὰ ὁ Θεὸς δὲν ἦταν μόνο νομοθέτης οὔτε μόνο ἐπιτηρητὴς τοῦ νόμου. Ἦταν ἐλεύθερος νὰ ἐνεργήσει μὲ φιλανθρωπία μέσα στὰ πλαίσια τοῦ νόμου Του. Αὐτὴ ἡ γνώση ταπείνωσε τὸν Τελώνη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, γιατί οἱ ὅροι τῆς ἀναφορᾶς του περιεῖχαν ἐλπίδα καὶ τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐλπίδας του ἦταν τὸ ἔλεος, ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ ἀγάπη.

Ἡ ἴδια ἀλήθεια ἐμφανίζεται καὶ στὴν ἑπόμενη παραβολή, τοῦ Ἄσωτου Γιοῦ. Κι ἐδῶ βρίσκουμε δύο πρόσωπα, τὸν δίκαιο καὶ τὸν φαῦλο. Ὁ ἄσωτος γιὸς κατὰ μία ἔννοια εἶναι μία ἄλλη ὄψη τοῦ Τελώνη καὶ ὁ μεγάλος ἀδελφὸς μοιάζει μὲ τὸν Φαρισαῖο. Ἀλλὰ ἐδῶ δὲν εἴμαστε ἀντιμέτωποι μόνο μὲ τὴ σύγκρουση ἀνάμεσα στὸ νόμο ποὺ εἶναι ἀντικειμενικὸς καὶ γι’ αὐτὸ νεκρὸς καὶ τὸ ἔλεος ποὺ εἶναι ὑποκειμενικὸ γιατί εἶναι ζωντανὸ καὶ προσωπικό. Ἐδῶ ἔχουμε νὰ κάνουμε μὲ τὴν ἴδια τὴν ἁμαρτία. Τί εἶναι ἁμαρτία; Ὁρίζεται καθαρά, θὰ ἔλεγε κανείς, στὸ σύντομο διάλογο ἀνάμεσα στὸν Πατέρα καὶ τὸν γιὸ στὴν ἀρχὴ τῆς παραβολῆς.

Κι ἂν θελήσουμε νὰ τὸν μεταφέρουμε στὴ σύγχρονη ἐποχὴ μὲ ἕναν ὄχι τόσο κομψὸ τρόπο σὰν τοῦ Εὐαγγελίου, θὰ τὸν συνοψίζαμε σὲ λόγια ὅπως αὐτά: “Πατέρα θέλω νὰ ζήσω ἀλλὰ στέκεσαι ἐμπόδιο στὸ δρόμο μου. Ὅσο ζεῖς ἡ περιουσία σοῦ ἀνήκει. Πρέπει, λοιπόν, νὰ φύγεις ἀπὸ τὴ μέση. Ἂς ὑποθέσουμε ὅτι εἶσαι ἤδη νεκρός. Δὲν μπορῶ νὰ περιμένω μέχρι νὰ πεθάνεις στ’ ἀλήθεια. Ἂς συμφωνήσουμε ὅτι ὅσο τουλάχιστον μὲ ἀφορᾶ δὲν ἔχω πιὰ πατέρα, ἀλλὰ κατέχω τὴν περιουσία του γιατί τὸν ἔχω κληρονομήσει”. Αὐτὸ εἶναι λίγο ἕως πολὺ τὸ περιεχόμενο τοῦ διαλόγου ποὺ συχνὰ διαμείβεται ἀνάμεσα σὲ γονεῖς καὶ παιδιὰ ἀλλὰ κι ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους ποὺ σχετίζονται μὲ τὸν ἕναν ἢ τὸν ἄλλον τρόπο.

Μὲ ἄλλα λόγια: “Δὲν σὲ ὑπολογίζω σὰν πρόσωπο. Στέκεσαι στὸ δρόμο μου. Τὸ μόνο ποὺ ἔχει ἀξία γιὰ μένα εἶναι ὅ,τι μπορῶ νὰ ἁρπάξω ἀπὸ σένα. Κι ἀφοῦ πάρω αὐτὸ ποὺ θέλω μπορεῖς νὰ ἐξαφανιστεῖς. Πρέπει νὰ ἀποδεχτεῖς ὅτι δὲν ὑπάρχεις”. Αὐτὴ εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἁμαρτίας ἀπέναντι στὸν Θεὸ καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Ἀπὸ τὸν Θεὸ εἴμαστε ἕτοιμοι νὰ δεχτοῦμε ὅσα μᾶς προσφέρει καὶ κατόπιν νὰ τὸν ἐξορίσουμε ἀπὸ τὴ ζωή μας, μὲ τὸν ἴδιο ἀδίστακτο τρόπο ποὺ ὁ Ἄσωτος λησμόνησε τὸν

Πατέρα του στὴν ξένη γῆ. Ἀλλὰ καὶ τὸν συνάνθρωπό μας πρόθυμα τὸν παραμερίζουμε καὶ τὸν ἀποκλείουμε ἀπὸ τὴ ζωή μας γιατί δὲν μετράει. Αὐτὸ ποὺ μετράει εἶναι τὰ ἀντικείμενα καὶ ἡ ἐκμετάλλευσή τους.

Ὑπάρχει, ὅμως, καὶ μία ἄλλη ὄψη τῆς παραβολῆς: ἡ πείνα, ἡ δυστυχία καὶ ἡ μοναξιά, ὅλα αὐτὰ ποὺ ἀποστρεφόμαστε στὴ ζωὴ κι ὅμως ἀποτελοῦν συχνὰ τὴ μόνη ἐλπίδα μας νὰ σωθοῦμε. Ὅσο διάγουμε στὴν ἄνεση τοῦ βίου ἀδιαφοροῦμε γιὰ τὴν πραγματική μας κατάσταση. Ἀποδεικνυόμαστε ἀνίκανοι νὰ σκύψουμε μέσα μας καὶ νὰ δοῦμε ὅτι εἴμαστε μόνοι στὴ μέση του πλήθους καὶ πάμφτωχοι στὸ κέντρο τοῦ πλούτου.

Εἶναι σημαντικὸ νὰ συνειδητοποιήσουμε ὅτι ὅλα τὰ πικρὰ καὶ δύσκολα ποὺ ἀνταμώνουμε στὸ δρόμο μας, ὅλα αὐτὰ ποὺ μισοῦμε καὶ φοβόμαστε, εἶναι ἡ σωτηρία μας. Γιὰ μᾶς ἡ στέρηση εἶναι ὅρος οὐσιώδης. Κι ἂν δὲν ἔχουμε στερηθεῖ πρέπει νὰ μάθουμε νὰ στερούμαστε στὸ σημεῖο ποὺ ἡ ἔλλειψη θὰ μᾶς ὁδηγήσει στὴν ἐπίγνωση ὅτι ἀντικρίζουμε τὸν Θεὸ σὲ κατάσταση ὁλοκληρωτικῆς γύμνιας καὶ ἀνέχειας –τὴ μόνη κατάσταση ποὺ μᾶς ἀνήκει.

Ἕνας ὅμορφος μύθος διηγεῖται τὴ ζωὴ ἑνὸς πάμφτωχου ραβίνου ποὺ πρωΐ-βράδυ εὐχαριστοῦσε τὸν Θεὸ γιὰ τὴ γενναιοδωρία Του. Κάποιος ποὺ ἄκουσε τὴν προσευχὴ του ἀναρωτήθηκε: “Πῶς μπορεῖς νὰ εἶσαι τόσο ὑποκριτής; Δὲν βλέπεις ὅτι ὁ Θεός σοῦ ἔχει στερήσει τὰ πάντα;” Κι ἐκεῖνος ἀπάντησε: “Κάνεις λάθος. Ὁ Θεὸς μὲ κοίταξε καὶ σκέφτηκε, “αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ σωθεῖ ἔχει ἀνάγκη τὴν πείνα καὶ τὴ δίψα, τὸ κρύο καὶ τὴ μοναξιά, τὴν ἀρρώστια καὶ τὴν ἐγκατάλειψη.” Καὶ μοῦ τὰ ἔδωσε σὲ ἀφθονία”. Νὰ τὸ ἀληθινὸ χριστιανικὸ ἦθος, ἡ συμπεριφορὰ ἑνὸς πιστοῦ γιὰ τὸν ὁποῖο τὸ μόνο ποὺ ἔχει πραγματικὴ σημασία εἶναι ἡ ψυχή του. Τὸ ἴδιο μᾶς φανερώνει καὶ ἡ αὐτοσυνειδησία τοῦ Ἀσώτου.

Ὁ ἄσωτος γιὸς μᾶς διδάσκει καὶ κάτι ἀκόμα. Ἐπιστρέφει ἔχοντας προετοιμάσει τὴν ὁμολογία του: “Πατέρα ἁμάρτησα. Δὲν ἀξίζω πλέον νὰ καλοῦμαι υἱός σου. Συγκατέλεξέ με ἀνάμεσα στοὺς δούλους σου”. Ἀλλὰ ὁ Πατέρας δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ συνεχίσει. Ὁ καθένας ἀπὸ μᾶς μπορεῖ νὰ εἶναι ἕνας ξεστρατισμένος γιός, μία ἄσωτη θυγατέρα, ἕνας ἀνάξιος φίλος. Ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ ξεπερνάει τὶς δυνατότητές μας εἶναι νὰ ὑποβιβάσουμε τὴν ποιότητα τῆς σχέσης μας. Ἕνας ἀνάξιος γιὸς δὲν μπορεῖ νὰ μετατραπεῖ σὲ ἄξιο μισθοφόρο. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποτιμήσουμε αὐτὸ ποὺ μᾶς δόθηκε μὲ τὴ γέννησή μας, τὸ δικαίωμα ποὺ μᾶς χάρισε ἡ ἀγάπη. Δὲν γίνεται, δηλαδή, νὰ ψάχνουμε γιὰ συμβιβασμοὺς καὶ γιὰ νομικὲς ὁριοθετήσεις στὶς σχέσεις μας μὲ τὸν Θεὸ καὶ νὰ λέμε: “Ἀδυνατῶ νὰ σοῦ χαρίσω τὴν καρδιά μου, ἀλλὰ θὰ σοῦ φερθῶ καλά. Δυσκολεύομαι νὰ σὲ ἀγαπήσω, ἀλλὰ θὰ σὲ ὑπηρετήσω”. Εἶναι μία ψεύτικη σχέση ποὺ ὁ Θεὸς δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ δεχθεῖ.

Τὸ τελευταῖο βῆμα στὸ δρόμο γιὰ τὴ Σαρακοστὴ μᾶς δίνεται μέσα ἀπὸ τὴν παραβολὴ τῶν ἀμνῶν καὶ τῶν ἐριφίων ποὺ θέτει ἐνώπιόν μας τὸν ἐξῆς προβληματισμό: Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ ὀφείλουμε νὰ κρίνουμε κι αὐτὸ ποὺ τελικά μᾶς κρίνει; Ἡ ἀπάντηση εἶναι ξεκάθαρη. Εἶναι πιθανὸν νὰ νομίζουμε ὅτι κρινόμαστε μὲ βάση τὴν ἱκανότητά μας νὰ θεολογοῦμε ἢ νὰ μετέχουμε μὲ τὴν ὑψηλὴ θεωρία σ' ἕναν κόσμο ὑπερβατικό. Ὡστόσο, ἡ παραβολὴ μᾶς ξεκαθαρίζει ὅτι ἡ ἐρώτηση τοῦ Θεοῦ πρὶν εἰσέλθουμε στὴ Θεία πραγματικότητα εἶναι πιὸ ἁπλή: Ἔχετε γίνει ἄνθρωποι; Ἐὰν ὄχι, μὴν φαντάζεστε ὅτι θὰ μπορέσετε ποτὲ νὰ ὁμοιάσετε τὸν Θεό, τὸν Θεάνθρωπο Ἰησοῦ, ποὺ εἶναι τὸ μέτρο γιὰ κάθε τι.

Αὐτὸ τὸ σημεῖο εἶναι σημαντικό, γιατί μόνιμα πέφτουμε σὲ μία λανθασμένου τύπου κρίση. Μετρᾶμε τὴν ἀτομική μας σχέση μὲ τὸν Θεό, πόσο πιστοὶ εἴμαστε ἢ πόσα γνωρίζουμε γιὰ τὸν Θεό, ζητήματα ποὺ ἔχουν νὰ κάνουν μ' αὐτὸ ποὺ ὀνομάζουμε "πιετισμό", σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν χριστιανισμό. Ἀλλὰ ἡ ἐρώτηση τοῦ Κυρίου εἶναι ἡ ἐξῆς: Εἶστε ἄνθρωποι ἢ μήπως ὑπ-άνθρωποι; Μὲ ἄλλα λόγια, εἶστε ἱκανοὶ ν' ἀγαπήσετε ἢ ὄχι; Ἤμουν νηστικός, διψασμένος, γυμνός, φυλακισμένος, ἄρρωστος. Ἤσασταν σὲ θέση ν' ἀνταποκριθεῖτε στὴ δυστυχία μου μὲ ὁποιοδήποτε κόστος καὶ μὲ ὅλη σας τὴν καρδιά, ἢ ὄχι;

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἂς θυμηθοῦμε ὅσα εἴπαμε γιὰ τὸν Τελώνη καὶ τὸν Φαρισαῖο. Ὁ Χριστὸς δὲν μᾶς ζητᾶ νὰ ἐκπληρώσουμε τὸ νόμο. Δὲν πρόκειται νὰ ζυγίσει τὸ ψωμὶ καὶ τὸ νερὸ ποὺ προσφέραμε, οὔτε θὰ ἀριθμήσει τὶς ἐπισκέψεις μας σὲ ἀσθενεῖς καὶ τὰ παρόμοια. Αὐτὸ ποὺ θὰ μετρήσει εἶναι ἡ ἀνταπόκριση τῆς καρδιᾶς μας. Ἡ πράξη συχνὰ καθ' αὐτὴ δὲν σημαίνει τίποτα. Γινόμαστε ἄνθρωποι τὴ στιγμὴ πού, σὰν τὸν Τελώνη καὶ τὸν Ἄσωτο γιό, θὰ ἔχουμε φτάσει στὴν ἀγάπη καὶ ἡ καρδιά μας θὰ ἀνταποκριθεῖ στὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ στὸν ἀνθρώπινο πόνο. Ἔχοντας αὐτὸ κατὰ νοῦ δὲν θὰ μποῦμε ποτὲ στὴ διαδικασία νὰ αἰσθανθοῦμε δικαιωμένοι γιατί δὲν πρόκειται γιὰ ἕνα ζήτημα ποὺ ἀφορᾶ στὴν ἐκπλήρωση τοῦ νόμου ἀλλὰ στὸ κατὰ πόσον ἀφομοιώσαμε τὸ νόμο ὥστε αὐτὸς νὰ δώσει καρπὸ μέσα μας τὸ μυστήριο τῆς ἀγάπης.

Ἔτσι θὰ ἀρχίσουμε νὰ κατανοοῦμε τὸν ἀνακαινιστικὸ ρόλο ποὺ μπορεῖ νὰ παίξει ἡ περίοδος τῆς Σαρακοστῆς. Θὰ ἔχουμε περάσει ἀπὸ ὅλα τὰ στάδια τῆς κρίσης καὶ θὰ ἔχουμε ἀφήσει πίσω μας τὸ σκοτάδι καὶ τὸ νόμο, ἐνῶ μπροστὰ μας θὰ ἀντικρίζουμε τὸ μυστήριο τῆς σχέσης ποὺ καλεῖται "ἔλεος" ἢ "Χάρη". Καὶ θὰ εἴμαστε πλέον ἀντιμέτωποι πρόσωπο μὲ πρόσωπο μὲ τὴν οὐσία τῆς ἀνθρωπιᾶς μας, ποὺ ἀξίζει νὰ θυμόμαστε πὼς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ὁμοίωσή μας μὲ τὸν Χριστό.

Μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις ἂς πορευτοῦμε στὸν καιρὸ τῆς νηστείας. Ἂς ξεκινήσουμε μέσα ἀπὸ τὰ ἀναγνώσματα καὶ τὶς προσευχὲς τῆς Ἐκκλησίας, γιὰ νὰ βαδίσουμε τὴ

μακριὰ πορεία τῆς μετά-νοιας. Ἔτσι, θὰ ἀνακαλύψουμε τὴν ἐνέργεια τῆς Θείας χάρης ποὺ μόνον αὐτὴ ἔχει τὴ δύναμη νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ μοιάσουμε μὲ τὸν Χριστό.